

sodišč ne bodo spadali v kompetenco obč. sodišč (tako vse kazensko, zlasti pa malodane vse nesporno sodstvo). Prepričan sem, da se izpremeni po prečitanju §§ 57 do 59 posl. marsikateri Savel v Pavla, spoznavajoč, kakšna olajšava je institut sodnih dnevov za občinstvo, posebno še za stranke, ki nikakor niso prepirljive, temveč pridejo v dotiko s sodiščem tekom raznih oficialnih postopkov. Ravno v južnih delih naše kraljevine govore geografične in prometne razmere z a fakultativno uvedbo tega instituta, ki se je v naši pokrajini z dosti ugodnejšimi lokalnimi in komunikacijskimi odnošaji vobče prav dobro obnesel. (Dobro došla bi bila v tem oziru statistika, sestavljena po vzorcu Škerljave v Sl. Pr. 1922, 137 sl.). Pripomniti mi je, da je za odreditev izrednih sodnih dnevov po predsedniku okrožnega sodišča pogoj sploh izdaje naredbe pravosodnega ministra v smislu § 13. Predsednik okrožnega sodišča torej ne more odrediti niti izrednih sodnih dnevov, ako nedostaje ministr. naredbe (arg. verb.: »Ako je takova naredba izdata«). To v o. z. ni izrečno povedano, pa je pač tako zamišljeno (prim. § 55, odst. 1: »da se v postavijo izredni sodni dnevi«, »wegen Einfügung«, kar kaže, da morajo biti redni že uvedeni). Ker mora poslovnik razen določb o poslih, ki se smejo obaviti na sodnih dnevih, prinesiti še druge določbe (prim. zlasti tudi §§ 56, 60, 61 posl. in nar. prav. min. z dne 2. jan. 1902, naredbenik 1), priporočam splošno formulacijo tretjega odstavka § 13, morda tako-le: »Bliža naredjenja o sudskim danima, (naročito o tome, koji se poslovi mogu vršiti na njima), izdaće ministar pravde«. Ako se sprejme ta formulacija načeloma, utegnile bi se med oklepaje postavljene besede sploh izpustiti. (Dalje prih.)

Ustav i žalba protiv pritvaranja.

Dr. Srečko Zuglia, sudija sudb. stola, Vel. Bečkerek.

U naslovu spomenuto pitanje je jedno izmedju najvažnijih procesnih pitanja, što ih vidovdanski ustav rešava drukčije nego li postojeći partikularni krivični postupnici, a naročito

ugarski krivični postupnik za Vojvodinu i Medjimurje. Mi ćemo se ovdje pozabaviti ustavnim propisima glede odredjivanja pritvora (čl. 5. ustava), jer je time regulisano jedno od osnovnih prava čoveka i gradjanina, pravo lične slobode, i jer je to pitanje od naročite važnosti za organe vlasti, koji se bave progonom krivičnih dela, obzirom na sankciju sadržanu u poslednjoj alineji pomenutog članka, po kojoj će javni organi, koji bi skrivili protiv tih ustavnih naredjenja odgovarati za nezakonito lišenje slobode. Moramo naima imati u vidu, da su ostali partikularni pravni propisi, koji su to pitanje drukčije rešavali, stavljeni van kreposti još 28. juna 1921 godine, u koliko se protive ustavu (čl. 142 ustava).

Način, kako je ustav normirao pomenuto pitanje, gotovo je u svemu saglasan s § 131 srpskog krivičnog postupnika, a od drugih se postupnika, što važe u ostalim krajevima naše države, razilazi u ove četiri tačke: p r v o, što naredjuje, da istražna vlast mora četvrti dan podneti na odobrenje nadležnom sudu svoje rešenje, kojim je nekoga stavila u pritvor, i ako se pritvoreni u roku od tri dana ne bi žalio; d r u g o, što normira da rok za žalbu protiv pritvora iznosi tri dana, što se slaže s ostalim našim krivičnim postupnicima (§ 114 aust., § 105 hrv. i § 131 srp. k. p.), ali se razilazi od naredjenja § 378 ugarskog k. p.; t r e ć e, što fiksira rok od dva dana, u kome mora nadležni sud doneti rešenje, o potvrdi ili dokidanju pritvora, čime se u glavnom slaže s § 151 madjarskog k. p., ali se razilazi od ostalih naših postupnika, pa i od samog srbijanskog, po kome taj rok iznosi 24 sata; č e t v r t i, što naredjuje, da je sudsko rešenje o potvrdi ili dokidanju pritvora izvršno, čime se slaže s § 131 srp. k. p., § 151 i 158 ugarskog k. p., ali se razlikuje od § 197 austr., 188 hrv. p. i analognog propisa bosanskog k. p.

I. Ustavno naredjenje, da je istražna vlast dužna u roku od 24 sata podneti nadležnom sudu na odobrenje ili poništenje svoje rešenje, kojim je odredila pritvor, i onda ako se pritvoreni ne bi žalio u otvorenom roku od tri dana (čl. 5. ustava), preneto je iz § 131 srpskog krivičnog postupnika, gde je ono sasama umesno i osnovano specifičnom organizacijom sudova i naročitim uredjenjem istražne službe. Srbijanski krivični po-

stupnik ne pozna izvide i istragu kao dva zasebna instituta, već ima za obadva ta pojma jedinstvenu ustanovu, koja se naziva isledjenje (§51, 117), a vlasti koje obavljaju isledjenje zove izstražujućim i isledjujućim vlastima (§ 19). Po srp. krivičnom postupniku, osim kod zločina i prestupa javnih organa u službenom radu, koji se delikti ne smatraju oficijoznim (§§ 6 7), te se isledjuju administrativnim putem po zakonu o činovnicima (§§ 19, 32, 159 k. p.), policija je redovna istražna vlast za sve oficijozne (§§ 6, 19, 20, 21) i privatne delikte (§ 31), a istražne sudije kod prvostepenih sudova provadjaju istragu samo u retkim i izuzetnim slučajevima (§ 22). Medju tim i onda, kad istragu vodi istražni sudija, nije po srbijanskom zakonu pružena onolika garancija za njegovu nepristranost, kao po ostalim našim krivičnim postupnicima, jer je u Srbiji istražni sudija takodjer javni tužilac (§ 23, 183) i kao takav angažovan takodjer za uspeh svog tužilačkog rada, i za to njegov postupak ne može imati onoliku meru nepristranosti i nezainteresovanosti, kao drugde, gde je tužilačka uloga potpuno odeljena od sudske. Ni p r i t v o r nije u Srbiji ono, što je on po ostalim našim krivičnim postupnicima (osim ugarskog, koji pozna sudske pritvore dužeg trajanja §§ 141, 147, 267, 330, 537 ug. k. p.), to jest provizorno i kratkotrajno ograničenje lične slobode osumnjičenog, dok se isti ne stavi pred istražnog sudija, da ga sasluša i donese rešenje hoće li se pustiti u slobodu ili pridržati u redovnom istražnom zatvoru. Po srbijanskom je sistemu pritvor mnogo trajnije i teže ograničenje lične slobode osumnjičenog te se daje bolje uporediti s istražnim zatvorom po spomenutim sistemima, nego li jednostavnim pritvorom, samo što je još teži i češći od istražnog zatvora, jer je obligatoran za sva zločinstva i nečasne prestupe, a za ostale prestupe, ako postoji opasnost bega ili koluzije (§ 132). Kod istražne vlasti, redovno policije, može da traje pritvor, koliko i izvidi, to jest 15 dana, ako su krivci i svedoci u istom srezu, 30 dana, ako su u istom okrugu, a dva meseca ako su u raznim okruzima (§ 156 a). No kako nema nikakve sankcije, za slučaj da se izvidi ne bi dovršili u pomenutim rokovima, može i pritvor pri stavljanju pod sud (§ 161 — pod optužbu po našim postupnicima) trajati još znatno duže. I zato je bilo potpuno oprav-

dano, što je srbijanski krivični postupnik ovo teško i dugotrajno ograničenje lične slobode po policijskim vlastima, koji inače ne stoje ni pod kakvim sudskim nadzorom, stavio u svakom slučaju pod direktnu kontrolu suda, bez obzira da li se je okrivljeni žalio ili ne, jer se je samo tako mogla postići izvesna garancija, da policajna vlast ne će zloupotrebiti to svoje pravo, a naročito da ne će prikratiti raznim nedopuštenim sredstvima pritvorenog u njegovu pravu žalbe.

Za ostali teritorij naše države, gde naprednija sudska organizacija a naročito savršeniije uredjenje istražne službe, daje bolje garancije za nepovredivost lične slobode, ne samo da je pomenuto ustavno naredjenje bilo suvišno i neumesno, nego je pače stvorilo veliku pometnju, jer je teško rešiti, kako se ono ima da primenjuje u prilikama, koje se bitno razlikuju od onih, što ih je ustavotvorac imao u vidu, kad je normirao pomenuto pitanje.

Držim, da se za primenu navedenog ustavnog načela na ostalom području naše kraljevine osim teritorija, na kome važi srpski krivični postupnik, moraju imati pred očima ovi principi. Ustav nije imao nameru da pruži maksimum garancija za nepovredivost lične slobode nego samo neki minimum, koji se bez kaznene odgovornosti ne sme prekoračiti. On nije mogao smerati na to, da zapreči da se u buduće stvore još liberalniji zakoni za zaštitu lične slobode od onih ustanova, što ih on zadrži, a dosledno tome nije mogla biti njegova namera ni to, da dokine sve one liberalnije zakonske propise, koji u tom pogledu važe u pojedinim našim krajevima. I za to ni nakon ustava ne će policijske vlasti na teritoriju van Srbije moći da ograniče ličnu slobodu gradjana u većoj meri, nego li su to smele do ustava po specijalnim zakonima, koji postoje za te krajeve. Za to će i nakon ustava u krajevima austrijskog, hrvatskog, bosanskog i ugarskog krivičnog postupka policijske vlasti i morati da u roku od 48 sati predadu nadležnom sudu pritvorenika (§ 177 austr., § 168 hrv. i §§ 143 i 145 ugar. k. p.), a ne će se moći pozivati na to, da mu po ustavu pripada pravo, da ga zadrže u pritvoru tri dana, ako se ne bi žalio, i istom četvrti dan da su dužne podneti sudu na odobrenje svoje rešenje o pritvoru. U smislu zakona imaju rešenje u pritvoru

da donesa ili odobre nadležni sudovi. I za to, gde god se po sudskoj organizaciji neko rešenje o pritvoru smatra konačnim pravorekom dotičnog nadležnog prvostepenog suda, to rešenje ne treba podastirati nikome na odobrenje, jer je ono kao konačno sudsko rešenje izvršno, premda se inače može pobijati pravnim lekom upravljanim na viši sud. Medju tim po postojećoj organizaciji slovenačkih, dalmatinskih, hrvatskih, bosanskih i vojvodjanskih kaznenih sudova ne smatra se rešenje istražnog sudije konačnim rešenjem dotičnog sudišta, jer kod tih istih sudova postoje zasebni organi (večne komore, optužni senati), koji povodom žalbi protiv rešenja istražnog sudije donošaju konačna sudska rešenja i ta se rešenja smatraju izvršnim sudskim rešenjima u smislu ustava. Isto pravilo vredi i za onaj slučaj, kad kotarski sudija, nadležan za vodjenje izvida odredi pritvor do rešenja istražnog sudije (§§ 178 i 189 austr., § 82 in 168 hrv. i § 145 ug. k. p.), jer ako ni istražni sudija, koga u pomenutom slučaju samo zamenjuje kotarski sudac ne može da donese konačno rešenje dotične sudske instancije o stavljanju u pritvor, odnosno istražni zatvor, onda ne može takvo rešenje da donese ni njegov zamjenik, kotarski sudija. I za to će istražni sudije, kad po austrijskom, hrvatskom i bosanskom sistemu odredjuju istražni zatvor, odnosno po § 141 ug. k. p. prethodni pritvor ili po § 148 istražni zatvor, morati svoje rešenje podneti četvrti dan i bez žalbe na odobrenje dotičnom sudištu, jer su po ustavu izvršna i ne trebaju daljnjeg odobrenja samo konačna rešenja prvostepenih sudova, a ne i takva rešenja njihovih istražnih organa, koja dotični prvostepeni sud može još povodom žalbe izmeniti ili poništiti. Isto će tako istražni sudija morati četvrtog dana podneti na odobrenje okružnom sudu rešenje kotarskog sudije o stavljanju u pritvor po § 178 austrijskog odnosno § 168 hrv. i § 145 ugarskog krivičnog postupka. Druga je stvar, kad kotarski sud u svom delokrugu za prekršaje i prestupe, koji spadaju u njegovu kompetenciju, odredi po § 452 austrijskog, § 385/3 hrv. i § 537 ugarskog postupka istražni zatvor, odnosno prethodni pritvor. To je konačno sudsko rešenje tog prvostepenog suda i za to je ono izvršno te u smislu ustava ne treba nikakvog odobrenja naredjenog suda.

Ne će trebati podnašati sudu na odobrenje rešenje o prethodnom pritvoru ili istražnom zatvoru, ako se pritvoreni, koji se nije žalio, pusti u slobodu pre, nego li je minuo rok 4 dana, ili ako se bar u istom roku preda drugoj nadležnoj istražnoj vlasti, koja je ovlašćena da donša rešenje o stavljanju u pritvor ili puštanju u slobodu, jer tu postoji mogućnost, da ta nova isledna vlast i bez ingerencije nadležnog suda dokine pritvor, šta više, da sud, koji postupa samo na tužbu ovlašćenog tužioca, ne bi ni mogao da odredi pritvor bez predloga te nadležne vlasti, ako je ona ujedno i javni tužilac, kao što je policija u Srbiji (§ 6 srp. k. p.)

II. Rok za žalbu protiv pritvaranja iznosi po ustavu (čl. 5) tri dana, što je u saglasju s ostalim našim krivičnim postupnicima (§ 114 austr., 105 hrv. i § 131 srp. k. p.) ali se razilazi od naredjenja § 378 ugarskog krivičnog postupka, po kome se žalba protiv svakog sudskog rešenja, koje se strankama saopštava proglašenjem, a po § 78 istog krivičnog postupka saopštavaju se prisutnim interesentima sva rešenja uvek proglašenjem, ima da prijavi odmah kod proglašenja, a izvesti se može kroz 8 dana od prijave. Pošto je pritvoreni uvek prisutan, jer se niko ne može da stavi u sudski pritvor, a da se pre toga ili bar kroz 24 sata ne sasluša (§§ 145 i 146 ug. k. p.), iznosi po ugarskom krivičnom postupniku rok za žalbu protiv pritvora, manje nego po ustavu. Budući da su ustavom (čl. 142) ukinuti svi zakonski propisi, koji se ustavu protive, mora se smatrati ukinutim i pomenuti propis o roku za žalbu protiv pritvora, jer je stroži od ustava i jer ne pruža pritvoreniku ni onaj minimum garancije za nepovredivost lične slobode, koju mu je ustav osigurao kaznenom sankcijom. S toga će morati sudovi i na području, za koji važi ugarski krivični postupnik, uzimati u postupak i takve žalbe protiv pritvora, što su ih ovlašćeni prijavili istom treći dan iza saopštenja rešenja, kojim se osumnjičeni stavlja u pritvor. Jer ustav ne naredjuje nikakav zaseban rok za obrazloženje prijavljenih žalbi, važiće i nadalje rok, koji je normiran u § 378 te iznosi 8 dana od saopštenja jer se isti ni u čemu ne protivi ustavu.

U smislu poslednje alineje § 380 u vezi s § 378 ug. k. p., moći će pritvoreni u otvorenom roku od tri dana ponovno pri-

javiti svojo žalbu i u slučaju, da ju je bio već jednom povukao natrag.

III. Pošto je pitanje glede roka, u kome ima nadležni prvostepeni sud da poništi ili odobri rešenje istražne vlasti (istražnog sudije) o stavljanju u pritvor i istražni zatvor, sasma jednostavno, mi se ne ćemo dulje time baviti, nego ćemo preći odmah na sledeće ustavno naredjenje, po kome je rešenje prvostepenega suda o odobrenju ili poništenju pritvora izvršno. To znači da eventualna žalba ovlaštenog tužioca, protiv rešenja, kojim se pritvoreni pušta u slobodu, nema odgodne snage. To se naredjenje protivi zakonskim propisima, sadržanim u § 197 austrijskog k. p. i analognim propisima bosanskog i hrvatskog krivičnog postupka (§ 188 hrv. k. p.), a saglasno je s ustanovama § 131 srpskog i § 151 i 158 ugarskog krivičnog postupka kao što i sa 3 alinejom § 284 u 6 al § 466 austr. k. p. Po tome se ne će više moći pridržati u istražnom zatvoru okrivljeni ni onda, ako državni tužilac odmah kod proglašenja rešenja večne komore, kojim se tuženi pušta na slobodu, prijavi žalba te je u roku od 3 dana obrazloži (§ 197 austr. k. p.), jer bi se takvo zadržavanje u zatvoru protivilo ustavnim garancijama lične slobode te bi padalo pod udar krivičnog zakona (§§ 93 i 101 austr.k.z.).

Zaščita najemnikov po novem stanovanskem zakonu.

Zakonodajna tehnika v naši državi ni na vrhuncu popolnosti. Marsikak zakon, ki zagleda beli dan v Uradnem listu, mora vsled tega ostati mrtva črka, ker je glede na različne pravne sisteme, ki so še danes v naši državi v veljavi, kratkoma neizvedljiv. Pravni odnošaji se urejajo z novimi zakoni in se pri tem prezira, da v eni ali drugi pokrajini še obstoje zakoni, ki normirajo iste pravne odnošaje. Vrhtega novi zakoni večkrat nimajo derogatoričnih klavzul, tako da praktični jurist ne ve, katere stare norme še veljajo in katere so razveljavljene. V tem pogledu tira n. pr. novi taksni zakon in njegov